

Over 'Op alles wat ik ben' van Peter WJ Brouwer-

door Peter de Rijk

Dat Peter Brouwer een bijzondere schrijver is, blijkt wederom uit zijn nu al derde roman *Op alles wat ik ben*. Ooit begonnen aan proza na lang dichter te zijn geweest, schijnt hij de perfecte vorm voor dat wat hij vertellen wil te hebben gevonden. Eigenlijk doet hij precies wat de Britse auteur William Gerhardie in zijn, helaas vrijwel vergeten meesterwerk *The Polyglots*, predikte: 'Schrijf niet zoals je denkt dat de mensen van je verwachten: schrijf alleen zoals jij het leven voelt. Als ik een tuin vol mooie bloemen zie, als die aanblik iets in me heeft losgemaakt, dan is het mijn enige zorg hoe ik mijn particuliere emotie aan de lezer *overdraag*, en alleen *indirect* hoe het visuele effect van het geheel zal zijn.' Zo te schrijven vraagt veel van de auteur, maar misschien nog wel meer van de lezer.

De sleutel op het proza van Peter Brouwer is een zin in *Het oog van de kraanvogel*, zijn tweede roman: 'Als hij beter had opgelet, was het hem eerder opgevallen.' Die *hij* verwijst zowel naar een romanpersonage, als naar de lezer. Zolang die maar op blijft letten, zal hem of haar opvallen welke interactie er tussen de personages gaande is. Vaak speelt er zich namelijk een tweede wereld achter de gesloten gordijnen af. Het is daarom zaak nauwgezet te lezen, want Brouwer verstaat de kunst om met heel kleine vingerwijzingen veel te vertellen. Soms doet hij dat om sfeer te scheppen, soms om de verhoudingen tussen mensen te verklaren of ze op scherp te zetten. Neem de volgende beschrijving die afkeer oproept door precies de juiste woorden te gebruiken. 'Hij droeg dezelfde aftershavegeur bij zich als vader, *Old Spice*, maar met een fletse ondertoon, als van vergeeld papier. Het papier van beduimelde boeken, bedacht Ellen, van de bibliotheek waar hij werkte. Mogelijk droeg de kleur van zijn wangen daaraan bij, die deed haar denken aan perkament.'

Flets, vergeeld, beduimeld, perkament. Niet echt de eerste woorden waaraan je denkt als je iemand wilt beschrijven, maar uiterst doeltreffend. Brouwer heeft duidelijk stelling genomen en staat op de hand van zijn hoofdpersonage Ellen die zich in een zeer benauwende atmosfeer moet zien te

ontwikkelen. Haar visie op de wereld wordt die van de lezer die zich al lezend in een scène waant van de film *Rosemary's Baby*. Deze gedachte ontstaat niet toevallig. Haar moeder Gerda, oom Marius, Norbert Leenders en Hildegonda, de nicht van haar moeder, gaan helemaal op in de wereld van Mariaverschijningen. In de boekenkast van haar moeder staat *Die welt der geheimen Mächte* een zeldzaam occult boek vol handleeskunde, schedelleer, psychogrammen en parapsychologie. Geheim zijn of houden speelt een belangrijke rol in de roman. Zo zegt Norbert, die allesbehalve te vertrouwen valt: 'Van mij mag je alles horen, wij hebben geen geheimen.' Ellen denkt, in reactie kort daarop: Dingen die in het geheim moesten, dat klonk eerder machteloos. 'Thuis en Nijmegen zijn verschillende werelden,' had vader ooit over haar studerende broer opgemerkt. En zo komt het verstikkende leven van Ellen ook op de lezer over met een moeder die naar een vergadering van het kerkbestuur gaat, een vader die zich in zijn werkkamer opsluit en zichzelf die met dichtgetrokken gordijnen, de overburen mochten het tenslotte niet zien, naar de film *Turks Fruit* kijkt.

Bijzonder knap is het hoe Peter Brouwer ons dingen duidelijk maakt met textiel. Bij hem is kleding een metafoer of een middel om de stand van zaken in een relatie duidelijk te maken. Dat viel mij al op in *Het oog van de kraanvogel* waarin hij een witte bandplooi broek een grote rol laat spelen. Haast obsessief is zijn personage daarmee bezig. Hoe het plooit, hoe het om de heup spant, maar vooral hoe de lichaamswarmte van een vriend, ondanks de broek, tot de ander doordringt. Het gaat om het moment van bekennen wie je bent, wat je wilt. Iets soortgelijks doet Brouwer ook in *Op alles wat ik ben*. Deze keer speelt een trui de hoofdrol. Eerst brengt hij, heel subtiel, de trui in stelling. 'Het was koud op de slaapkamer toen ze haar slipje liet zakken. Haar trui trok ze als laatste uit, ze hield hem even tussen haar handen. Er was een oneffenheid in het voorpand dat daar niet hoorde.'

Dan zoomt hij in. 'Een weeffout, herinnerde ze zich de oneffenheid in haar trui, nauwelijks zichtbaar, maar een toevoeging die daar niet hoorde te zijn, een afwijking die er nu eenmaal was. Met zo'n trui kon je toch niet meer terug naar de winkel? Met de beste intenties gemaakt, volgens een patroon, een plan met de eigenschappen die aan dat kledingstuk, die tweede huid, want

dat was het, verbonden waren. Werk van anderen. Geen invloed had je daarop, filosofeerde ze voor zich uit in de nacht, een met de duisternis, haar hand op haar naakte buik. Waarom zou ze dat ook moeten? Accepteren zoals het was, dat die trui, dat haar collega, dat zij.

Hier blijkt er meer aan de hand te zijn dan een kledingstuk waar iets aan loos is. 'Tweede huid' is daarbij een mooie en veelzeggende vondst. Het wordt intiem, maar ook duister door alle mijmeringen. En dan slaat Brouwer onverbiddelijk toe. Hij toont ons het negatieve effect van de omgeving van haar jeugd. 'En toch, ze had wel degelijk die verandering waargenomen, dat was geen half verzonnen zaak. Er groeide een oneffenheid in haar. *Slecht* kind, hoorde ze iemand zeggen.'

Het kind ervaart ze als een weeffout. Zichzelf als niet deugend. Een drukfout in de samenleving. Ondanks alle moeite die ze zich getroost heeft om los te komen, is het blijven haken. Het geloof, dat niet haar geloof was, maar opgedrongen, blijkt zich genesteld te hebben. Zelfs zozeer dat het haar journalistieke werk danig beïnvloedt met woorden als ziel en geest. Dat begint op te vallen en een confronterend gesprek zet haar weer met beide benen op de grond. Ellen komt erachter dat ze, haar verzet ten spijt, toch een product van haar opvoeding is. En dat ze als journalist en als mens slechts verder kan komen door een gesprek met zichzelf aan te gaan. Net als in *Het oog van de kraanvogel* gaat het om de vraag in hoeverre wij onszelf eigenlijk echt kennen. De verborgen kant van zijn personages is iets dat Peter Brouwer bijzonder aantrekt. Net als de vraag in hoeverre we daarvoor verantwoordelijk zijn en of daar iets aan kunnen doen. Door zich in *Op alles wat is* in de wereld van een jonge vrouw te verdiepen toont de auteur niet alleen zijn kwaliteit als schrijver maar voegt hij ook een intieme en zeer lezenswaardige roman toe aan zijn oeuvre.

Bron: *Het Colofon*, 4 februari 2024